

Любов ОСТАШ, Роман ОСТАШ

Львівський національний університет імені Івана Франка

Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. К. 2 (Капітанка – княжна)

Метою запропонованої статті є лексикографічне опрацювання лексики сучасного мовлення мешканців одного села. Об'єктом дослідження обрано говірку села Стриганці Тісменицького (діалектне стриганецьке – *Тисменецького*) району Івано-Франківської області. Говірка міститься на південному заході наддністрянського діалекту. Село розташоване в 30 км від обласного центру – міста Івано-Франківська (якщо їхати через *Рішинів, Клубівці, Тісменицю*), на відстані 2-х кілометрів від правого берега ріки Дністер. Через село протікає правобережна притока Дністра – невелика річка Коростільна. Вважається, що воно засноване у 1624 році. Село значиться на карті французького інженера-картографа Левассера де Боплана з 1650 року. Сусіднє село *Рішинів* – набагато давніше, у писемних пам'ятках згадується з 1387 року. Із Стриганцями сусідять також села *Довге, Поберезжя* (діалектне стриганецьке – *Поберезжі*).

Структура словникової статті

Реєстрові слова подано великими літерами жирним шрифтом за українською абеткою. Після реєстрового слова у квадратних дужках наведено транскрипцію з обов'язковим позначенням наголосу та інших звукових особливостей лексеми. У мовленні стриганчан ненаголошений звук [e] звучить невиразно, часто наближаючись до [и] або [і]. Характерною особливістю говірки є те, що часто один і той же мовець може вживати будь-яку із цих паралельних фонетичних форм. Тобто при вимові лексеми **селó** 'вид населеного пункту' можливі такі фонетичні варіанти: **селó** [се^oло], **силó** [си^oло], **силó** [си^eло]. Із цієї ж причини, вказуючи на середній рід у словникових статтях, присвячених прикметникам і дієприкметникам, подаємо (у ненаголошеній позиції) через скісну риску подвійну

вимову, наприклад: „**КАВÓВИЙ** [ка|вовиї], **-а, -е/-и, прикм. 1.** Який стосується кави. **2.** Який має колір, аналогічний до кольору кави”. Детальніше варіанти **-е/-и** не розшифруємо, хоча слід мати на увазі, що, окрім указаних, можливі ще проміжні варіанти: звук [е], наблизений до [и], та звук [и], наблизений до [е]. Знак наголосу у транскрипції ставимо перед наголошеним складом. Після квадратних дужок подано ремарки: для **іменника** – вказівка на закінчення родового відмінка однини, вказівка на рід (*ч., ж., с.*, при іменникові спільного роду – *сп. р.*); для **дієслова** – вказівка на частиномовну належність слова та на вид (*док., недок.*); для **прикметника** – вказівка на частиномовну належність. Прикметники подано у формі чоловічого роду, після того через коми вказано закінчення жіночого та середнього родів; для **інших частин мови** – вказівка на частиномовну належність. Якщо слово багатозначне, викладено всі відомі авторам значення лексеми. Ці значення відокремлено арабськими цифрами. Омоніми подано в окремих статтях із числовим позначенням індексу справа. Якщо реєстровим словом є вуличне прізвисько, то у словниковій статті вказуємо основні похідні форми прізвиськ членів сім’ї, не розписуючи детально усі можливі варіанти антропонімоформул, у яких можуть уживатися ці основні форми¹. Усі умовні скорочення подано окремим списком.

Умовні скорочення

Авт. – примітка авторів статті; **виг.** – вигук; **вл. н.** – власна назва; **вул.** – вуличне; **вульг.** – вульгарне; **дав.** – давальний; **див.** – дивись; **дієсл.** – дієслово; **док.** – доконаний вид; **ж.** – жіночий рід; **жарт.** – жартівливе; **заст.** – застаріле; **зб.** – збірне; **згруб.** – згрубіле; **зменш.** – зменшувальне; **зменш.-пестл.** – зменшувально-пестливе; **інд.** – індивідуальне; **мед.** – медичне; **мн.** – множина; **наз.** – називний; **напр.** – наприклад; **недок.** – недоконаний вид; **незм.** – незмінний; **неозн.-кільк.** – неозначено-кількісний; **ор.** – орудний; **оф.** – офіційний варіант імені; **перен.** – переносне значення; **пестл.** – пестливе; **прикм.** – прикметник; **присл.** – прислівник; **род.** – родове; **розм.** – розмовний варіант імені; **с.** – середній рід; **хім.** – хімічне; **ч.** – чоловічий рід; **числ.** – числівник; **◆** – фразеологічні одиниці; **◎** – узвичаєні вислови.

К

КАПІТАНКА [ка|п’ітанка], **-и, ж.** Вл. н.: інд. і род. вул. прізвисько. Син, зять – **Капітанчин**, донька, невістка – **Капітанка, Капітанчина**.

¹ Докладніше про функціонування вуличних прізвиськ у Стриганцях див.: Р. Осташ, *Із життя сучасних українських прізвиськ*. 3 [в:] *Діалектологічні студії*. 6: *Лінгвістичний атлас – від створення до інтерпретації*, відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей, Львів 2006, с. 293–302.

КАПКАН [кап'кан], -а, ч. Капкан.

КАПРАВІЙ [кап'равий], -а, -е/-и, *прикм.* (про людину або тварину – який має очі, що гнояться) каправий.

КАПУСТА [капу́ста], -и, ж. Капуста: а) *Та ти маєш горьічку! Ти так сі в теплиці коло капу́сти заріхтувала*; б) *Колись наш колгосп не лише капу́сту, помідори й огиркі, але навіть па́ру ро́ків баклажа́ни сади́в*; в) *Найміни лиш би хтось оден почи́в капу́сту вози́ти на база́р продава́ти, зра́зу всьо село повезе́ такі 'тільки б хтось один повіз на базар продавати капусту, відразу всі односельчани повезуть також'*; г) (із жарт. пісеньки) *Запорізький коза́к На капу́сту оро́в, Капу́ста сі не вроді́ла, Він качьі́ні позбиро́в. Наз. мн. капу́ст:* а) *Насади́ли капу́стів*; б) *Та зара́з такий чьис, шо бага́то робо́ти: бараболі, капу́сті, теплиці́, гно́ї 'та зараз такий період, що роботи є багато: треба картоплю і капусту обсапати, у теплицях із помідорами й огірками лад робити, гній зі стайні кожен день з-під корови викидати'*; в) (із розмови жінок похилого віку) – *Та ми вже від'їздили сво́е. З помідорами, капу́стами, мандибурка́ми. – Ва́ші про́вда! Шо типе́р молоді́м? Ма́ють маши́ни. Раз-два – і вже в мі́сті. А ми му́сили по автобу́сах му́читисі. – Ну, так! А памні́таєте, як ще з ви́йчирі че́ргу на Селі [центр села, де автобусна зупинка – Авт.] займа́ли, хімі́чним оли́вце́м номері́ на долоні́х писа́ли. – Ой, було́, було́!* ■ **капу́ста цві́тна, цві́тна капу́ста** – цвітна капуста: *Капу́ста цві́тна варо́вка, десь заче́пиш, приті́снеш, і вона жо́втіє*; ■ **озі́ма капу́ста** – сорт капусти, яка дозріває у жовтні; ■ **середна капу́ста** – сорт капусти, яка дозріває у серпні; ■ **яра капу́ста** – сорт ранньої капусти, яка дозріває наприкінці травня.

КАПУСТЕ́ГА [капу́сте'га], -и, ж. Дуже велика головка капусти.

КАПУ́СТИЦІ [капу́стиц'і], -і, ж. *Змениш.-пестл.* до **КАПУ́СТА**.

КАПУ́СТЬІ́ННИК [капу́с'т'ин:ик], -а, **КАПУ́СТЕ́ННИК** [капу́с'т'ен:ик], -а, ч. Вареник із начинкою з капусти.

КАЩА́НІТИ [каща'н'іти] *дієсл., недок.,* **СКАЩА́НІТИ** [скаща'н'іти] *док., згруб.* Бідніти, впадати у злидні.

КАРА́БІТ [кара'б'іт], -у, ч., *заст., хім.* Карбід.

КАРА́СЬ [ка'рас'], -сьу́, ч. (назва риби) карась. *Наз. мн. карасі́.*

КАРБОВА́НЕЦЬ [кар'боване'ц'], -цьи/ці, ч. Карбованець. *Див. ще РУБЕ́ЛЬ* ².

КАРК [карк], -у, ч. **1.** Шия, потилиця. **2.** *образно.* Плечі.

КАРМАЗІ́НИ [карма'зини], -і́в, *мн.* Порода великих курей: *Про́сті ку́ри витрива́ліші від кармазі́нів на всі́кі хворо́би.*

КАРНИ́К [кар'ник], -а́, ч. Хлів для свиней. Може бути прибудований до стайні або функціонувати як окреме приміщення. *Наз. мн. карнику́.*

КА́РТА ¹ [карта], -и, ж. (гральна) карта: *Баху́рі зібра́лисі за ба́нив і гра́ют в ка́рти.*

КА́РТА ² [карта], -и, ж. (топографічна) карта.

КАРТОГРА́Й [карто'граї], -я, ч. **1.** Гравець у карти. **2.** Прізвисько людини, яка полюбає грати у карти.

КАРТÓПЛІ [кар'топл'і], **-і, ж.** (кущ, плоди) картопля. *Див. ще БАРАБО́ЛІ, БУ́ЛЬБА, МАНДИБУ́РКА.*

КАТ [кат], **-а, ч. 1. Кат. 2. перен.** Жорстока, безсердечна людина.

КАТЕРІ́НА [кате'рина], **-и, ж.** Вл. н.: оф. варіант імені.

КАТЕРІ́НКА [кате'ринка], **-и, ж.** Вл. н.: **1.** Зменш. розм. варіант від Катерина: *Від Катері́на ще ка́жут Катері́нка. То вже та́гі дрі́бніше клі́чут. 2.* Інд. вул. прізвисько.

КАТЕРІ́НЦІ [кате'ринц'і], **-і, КАТЕРІ́НЬЦІ** [кате'рин'ц'і], **-і, ж.** Вл. н.: розм. варіант імені від оф. **КАТЕРІ́НА.** Залежно від ситуації і контексту розмови може бути пестливим або згрубленим.

КА́ТИР [кати'р], **-у, ч., мед.** (назва хвороби) нежить: *Петру́сь дісто́в сі́льний ка́тир.*

КА́ТИЦІ [катиц'і], **-і, ж., перен.** Жорстока, безсердечна жінка.

КАТРУ́ПИТИ [кат'рупити] *дієсл., недок., ЗАКАТРУ́ПИТИ* [закат'рупити] *док., згруб.* (кого) жорстоко замучувати до смерті.

КАТУВА́ТИ [кату'вати] *дієсл., недок. 1.* Завдавати фізичних мук, страждань. **2. перен.** Завдавати душевних мук, страждань.

КАФЕ́ [кафе], *незм., с.* Кафе: *Вони́ буду́т робі́ти висі́льї в мі́сті, в кафе́.*

КАХУ́КАТИ [ках'укати] *дієсл., недок.* Сильно кахикати або кашляти.

КАЦИМЕ́РОЧКА [каци'мерочка], **-и, ж.** Дуже маленька кімната або комірчина.

КАЦІ́ОБА *див. КОЦІ́ОБА.*

КА́ЧИ [кач'і], **ка́чити, с.** Каченя. *Наз. мн. ка́чїта.*

КА́ЧИТКО [кач'ітко], **-а, с.** Каченятко: *Мені́ ка́читко здо́хло. Наз. мн. ка́чїтка.*

КА́ЧИЙ [кач'ічий], **-а, -е/-и, прикм.** (який належить качці або стосується її) качиний.

КА́ЧКА [качка], **-и, ж.** Качка: *– А чо вода́ в ваньї́нци така́ нечи́ста? – Бо в ні качкі́ талáпалисі.*

КА́ЧУР ¹ [качур], **-і/-рїи, ч.** Самець качки.

КА́ЧУР ² [качур], **-і/-рїи, ч.** Вл. н.: род. вул прізвисько. Не збігається з прізвищем: *Недале́ко від мене́ жи́є Фе́дусь Ка́чур. Дружина – Качу́рїха.*

КАЧЬІ́Н [кач'ін], **качі́на, КАЧЕ́Н** [кач'ен], **качі́на, ч. 1.** Качан кукурудзи (з зернами або облущений). **2.** Качан від яблука, грушки та ін. *Наз. мн. качі́ні.*

КАЧЬІ́НІ [кач'ин'і], **-і, КАЧЕ́НІ** [кач'ен'і], **-і, с., збірн. 1.** Облущені від зерен кукурудзяні качани. Коли вони висохнуть, їх часто використовують, як і сухі тріски, для розпалювання в кухні, печі і т. ін.: *Принесі́ качьї́ні, абї́м розпалі́ла. 2.* Частини качанів, які залишаються на поверхні землі після того, як зріжуть головки капусти: (із жарт. пісеньки) *Запорі́зький коза́к На капу́сту оро́в, Капу́ста сі не вроді́ла, Він качьї́ні позбиро́в.*

КАШАЛА́БА [каша'лаба], **-и, ч.** Вл. н.: **1.** Поширене стриганецьке прізвище, корінне – у сусідньому селі Рошнів: *А Миха́йло Кашала́ба де жи́є? 2.* Вул. прізвисько. Дружина – **Кашала́бова, Кашала́бїха, рід – Кашала́бові.**

КА́ШІ [каш'і], -і, ж. **1.** (назва страви) каша: а) *Їж кашу, каші пісок не кусає*; б) (із жартівливої пісеньки) *А дівчина кашу їла і до мене дзюбоніла. І казала: туду-руду, як віросту – твоя буду.* Цей речовинно-матеріальний іменник вживається у мовленні й у формі множини, яка означає різні види цього продукту, різні види страв: (продавець у сільській крамниці) *Каші – на тамті поліци.* Род. і знах. мн. – **кашів** [каш'іў]: а) *Підилункова хоче кашів, а я не люблю кашів*; б) *Ми багато кашів перепробували, але найкраща – чеська, в паперовому пакеті.* **2.** перен. Болото, грязюка після дощу, місиво.

КА́ШКА [кашка], -и, ж. Змениш.-пестл. до **КА́ШІ**. ♦ Приказка: **Терпі, язичку, будеш їсти кашку** 'у цій ситуації вигідніше (краще, розумніше) помовчати'.

КА́ШЛАТИ [кашлати] дієсл., недок. Кашляти.

КАЮ́ТЧИНА [кайутчина], -и, ж. Дуже маленька кімната.

КА́ЯТИСИ [кайатис'і] дієсл., недок. (без додатка) жалкувати, шкодувати за виконаним (або невиконаним) вчинком.

КВАДРАТО́ВИЙ [квадратовий], -а, -е/-и, прикм. Квадратний. ■ **ма́ти квадратову го́лову** – а) *жарт.* Бути дуже розумним; б) *жарт.* Годитися за своїми природними даними для розумової діяльності: *Та йому́ дуже́ ле́гко вчи́тисі в шко́лі. Він ма́є квадрато́ву го́лову.*

КВА́ПИТИСИ [квাপитис'і] дієсл., недок. (поспішати) кваятися: *Він не дуже́ сі ква́пи робі́ти, тре́ба йому́ ка́зати по́ пийть ра́зи.*

КВАС [квас], -у, ч. (вид напою) квас: *Ро́мко ка́зів, що там так деші́во-деші́во. Вони́ взы́ли квас, чипси і ще щось – і заплати́ли де́сять грі́вень, так деші́во!*

КВАСКО́ВИЙ [квасковий], -а, -е/-и, прикм. Щавлевий. ■ **кваско́ва зу́па** – щавлевий суп; **кваско́вий борщ** – щавлевий борщ.

КВАСНИ́Й [квасний], -а́, -е́, прикм. Кислий на смак. ■ **збу́ти на квасне́ я́блуко** (кого) – дуже сильно набити когось; ■ **квасне́, як пес** – дуже кисле: *Таке квасне́, як пес.* **2.** Скіслий: (із розповіді жінки похилого віку, яка у 1934 році прийшла у с. Стриганці за невістку): *Моя́ свекру́ха бу́ла дуже́ скупá жінка. І все мені ка́зала: як віп'єш молоко́, то з ним віп'єш всьо – і сир, і сметáну, і ма́сло. І не дозво́лила мені́ пийти сві́же молоко́, а всю́ півні́цю заставля́ла молошні́тами на квасне́ молоко́.*

КВАСО́К [ква'сок], -ску́, ч. Щавель.

КВАТІ́РА [ква'тира], -и, ж., заст. Квартира.

КВАТІ́РКА [ква'тирка], -и, ж., заст. Міра місткості рідини – півчвертки: ¼ літра. *Див. ще ВОСЕМКА.*

КВІ́КАТИ [кв'ікати] дієсл., недок., **КВІ́КНУТИ** [кв'ікнуті] (одноразова дія) док. (про свиню) кувікати.

КВІ́КНУТИ див. **КВІ́КАТИ**.

КВІ́ТЕНЬ [кв'іте'н'], -тні́, **КВІ́ТИНЬ** [кв'іті'н'], -тні́, ч. (назва місяця) квітень. ■ **в кві́тні** – у квітні.

КВІ́ТКА [кв'ітка], -и, ж. **1.** Квітка. **2.** Квітка коноплі, в якій знаходиться сім'я, що його використовують для виготовлення конопляної олії.

КВІТОЧКА [к'в'іточка], -и, ж. *Змениш.-пестл.* до **КВІТКА**.

КВОЧКА [к'вочка], -и, ж. Квочка.

КВОКАТИ [к'вокати], -и, ж. Квокати. *Див. ще РОЗКВОКАТИСІ.*

КЕДИК [кедик], -а, ч. Вл. н.: некорінне стриганецьке прізвисьце.

КЕКС [к'екс], -а, ч. (вид хлібобулочного виробу) кекс: *К'єкси такі добр'єзні.*

КЄЛІШОК [к'єл'ішок], -шка, **КБИЛІШОК** [к'ил'ішок], -шка, ч. Скляночка місткістю 100 грамів (для горілки).

КЄПКАР [к'єпкар], -р'ю́, **КБИПКАР** [к'ип'кар], -р'ю́, ч. (той, хто насміхається, кепкує з когось) насмішник.

КЄПКИ [к'єпки] *тільки у мн.* Насмішки, кепкування. **взьїти (вз'єти) на к'єпки** (кого) – почати кепкувати (з кого), зробити когось об'єктом насмішок, кепкування; **на к'єпки** – на людський посміх, на людське кепкування. *Див. ще ГІЙЦИ.*

КЄПКУВАТИ [к'єпку'вати], **КБИПКУВАТИ** [к'ипку'вати] *дієсл., недок.* (з кого) насміхатися (з кого); піджартовувати (над ким).

КЄРТІНА *див. КІРТІНА.*

КЄЦУНЬКА [к'єцун'ка], -и, **КБИЦУНЬКА** [к'и'цун'ка], -и, ж., *пестл.* Кишенька.

КІВНА [к'іўна] *прикм. ж.* (про корову) тільна.

КІЛОК [к'ілок], -лк'а́, ч. Кілок. **хоть кілок на голові теші́** – про вперту людину: *Йому́ хоть кілок на голові теші́, а він т'єгнн на св'єс – і вс'єо! 'як йому не доводь, він все одно обстоює свою думку!'. Див. ще КОЛІК.*

КІЛЬКО [к'іл'ко] *присл.* 1. Скільки: а) *Кілько я каз'ала, що я дам на хліб? 'скільки (яку суму грошей) я обіцяла дати на хліб?;* б) *А кілько кошт'є той свідир? в) Не зн'аю, кілько вон'а [м'ясорубка – Авт.] кошт'є, то її Гриць купів; г) А по кілько прод'алас огирк'і в місті? д) П'окі ми св'єго с'іна вівчили, зн'аєш, кілько гр'ошій пішл'о? е) – Баг'ато не налив'ай мені горівк'і! – А кілько? – Ч'уть-ч'уть. 2. Стільки. 3. Стільки, така велика сума: *Л'юдоньк'і д'обрі, а він де в'єзьме кілько гр'ошій? 'л'юдоньк'і д'обрі, а він де роздобуде таку велику суму грошей?'. 4. Така велика кількість: (із пісні) *Співан'очк'і мої́ м'ілі! Кілько я вас зн'ала! А як приїшл'а до свекр'ухи, вс'і позабув'ала. А свекр'уха д'обра б'ула, та й ми нагад'ала, Спів'ай, д'оню, співан'очк'і, бис не забув'ала. **кілько св'іту, кілько й д'іва** – світ різноманітний; немає причини для здивування, бо світ багатий і різноманітний.***

КІЛЬКОРО [к'іл'коро] *числ., неозн.-кільк., зб.* (кілька) кількоро.

КІЛЬО [к'іл'о], -ля, с. (міра ваги) кілограм: а) *Там доб'авилос'і ще три кіля, і в'ійшов кор'иц 'там ми додали (додалося) ще три кілограми і разом вийшов корець (центнер)'; б) *Свин'ягу зар'ізали під дв'єста кіля, два р'окі м'ала. **два кіля** – два кілограми; **три кіля** – три кілограми; **шт'іри кіля** – чотири кілограми; **п'ить кіля** – п'ять кілограмів.**

КІЛЬЧЕНА [к'іл'чєна] *прикм., ж.* (про одну картоплину і картоплю загалом) у якої на початок весни проросли кільчики, паростки і яка готова до садіння.

КІМАК [к'імак], -á, ч. **1.** Товста і довга палиця. **2.** *перен., вульг.* Чоловічий статевий орган.

КІМУВАТИ [к'імувати] *дієсл., недок.* Міркувати, здогадуватися, розмірковувати.

КІНО [к'іно], -а, с. **1.** Кінофільм. **2.** Кіносеанс: – *Йдеш до кіна? – Ньї! Та ну його з такім кіном.* **3.** *перен.* Щось незвичне, чудернацьке: *Там вчєра такє кіно булò. Вони сі так сваріли!*

КІНСЬКИЙ [к'інс'киї], -а, -е/-и, **КІНЬСЬКИЙ** [к'ін'с'киї], -а, -е/-и, *прикм.* Який належить коневі або стосується його: *Кінська ўпріж.*

КІНЧИК [к'інчик], -а, ч. (*змениш.-пестл.* до **КОНЕЦ**) кінчик: (із розповіді мовця про спосіб приготування квасолі під назвою *шпарáгі*) *Трєба варіти з стручкáми, обтинáти кінчики (вўсики). Варўт, трут мòркву, зажáруют з цибульков і даўт одєн зубòк чисничку потовчєного і мáслом помастьт і їдўт.*

КІНЬ [к'ін'], **коньў**, ч. (назва тварини) кінь. *Наз. мн. кòні: Його кòні норовісті. Дав. мн. кòнем, кòним, кòнім.* ♦ **дарòваному конєви в зўби не дўвліцці** – до подарунків не треба висловлювати претензій; до подарунків не слід ставитися надто вимогливо; ♦ **на конў їду, коньў шукаю** – (говорять у тих випадках, коли шукають якусь річ, предмет і т. ін. і не можуть ніяк знайти, а виявляється, що ця річ знаходиться на видноті) не бачити явного; ■ **робўти (наробўтисі), як кінь** – важко працювати; втомлюватися внаслідок важкої і тривалої праці.

КІНЬСЬКИЙ *див. КІНСЬКИЙ.*

КІРТІНА [к'ір'тина], -и, **КЄРТІНА** [к'єр'тина], -и, **КЬИРТІНА** [к'и-р'тина], -и, *ж.* Кріт.

КІСЄ *див. КІСЬЇ.*

КІСТКА [к'істка], -и, *ж.* Кістка: – *Твій пес гризє якусь велику кістку. – Та зáраз рíжут багáто тильт, а він вночі дєсь бígòв і, видко, дєсь собі залямив.*

КІСТОЧКА [к'істочка], -и, *ж.* **1.** Насінина плоду вишні, сливки. **2.** *Змениш.-пестл.* до **КІСТКА**. ■ **перемівáти (переміти) комўсь кісточку** – детально обмовляти когось.

КІСТЬ [к'іст'], **кòсти**, *ж.*, **КОСТЬ** [кост'], **кòсти**, *ж.* **1.** Кісткова тканина. **2.** Кістка. **3.** (*у мн.*) *перен.* Худа людина або тварина: *То не худòба, а кòсти 'це дуже худа корова'. Наз. мн. кòсти.* ■ **лиш шкіра і кòсти** – дуже худий (худа, худе, *мн.* – худі); ■ **одна шкіра і кòсти** – те саме, що **лиш шкіра і кòсти**; ■ **язік костєй не мáс** – про людину, яка базікає багато дурниць: – *І ти такò тєрпиш, абї вона на тєбе такє вигòрєвала? – Та най гòворит, язік костєй не мáс.*

КІСЬЇ [к'іс'ї], **кісьўти**, **КІСЄ** [к'іс'є], **кісєти**, с. (частина сільськогосподарського знаряддя – держак коси) кісєя: *Він покосів трòха, а путòму йомў зломілосі кісьї, та й він пішòв додòму. Наз. мн. кісьўта, кісєта:* (із розмови двох стриганчан – мужчини і жінки) – *Кудá? – Йду до Нòвака, бо зломіло ми сі вчєра кісє, а кáжут, що в нєго мòжна купіти, бо він кісєта робит.*

КІТ ¹ [к'іт], **котá**, ч. Кіт. ♦ Приказка: **Надійовсі кіт на мід – без вечері спáти ліг** – про даремні надії, що хтось виконає свою обіцянку; не треба вірити пустим обіцянкам; ■ **як кіт наплáкав (наплáков)** – дуже мало.

КІТ ² [к'іт], **Котá**, ч. Вл. н.: Прізвисьце і родове вуличне прізвисько. Дружина – **Котúха**.

КІТКА [к'ітка], **-и, ж.** (самка kota) кішка: *А кітка скакіць з пóстелі і бігóm до нéго.*

КІТОЧКА [к'іточка], **-и, ж., змени.-пестл.** Мала розміром або молода кішка.

КІЦЬКО [к'іц'ко] *присл.* (ось стільки, дуже мало, трішки – при позначенні дуже малої кількості) трішечки, стілечки: *Хоть би кіцько там в зупі було мáсти!* 'хоч би трішечки суп був заправлений жиром!'

КЛАНІЧКА [клан'ічка], **-и, ч.** Вл. н.: **1.** Корінне стриганецьке прізвисьце. **2.** Інд. і род. вул. прізвисько. Син – **Кланічка, Кланічків, Кланіччин**, дружина – **Кланіччиха**, дочка, невістка – **Кланічкова**.

КЛАНЦÁК [клан'цак], **-á, ч., згруб.** **1.** Великий зуб. **2. перен.** Чоловік з великими зубами.

КЛАНЦÁЧКА [клан'цачка], **-и, ч., згруб.** Жінка з великими зубами.

КЛÁСТИ [к'ласти] *дієсл., недок.* **1.** Класти: *А на другий рік її [дрібну цибулю, яка виросла з сiянки – Авт.] садiтсi, i з нéї виростáє димкúлі, або дiмка. Їi ще трéба клáсти на дух на зiму i нависнi садiти її, i з нéї виростáйи вилiка цибулі.* ■ **класти варити** – ставити страву на вогонь, щоб варилася: *Ми вже фасóлю почiстили, тепér йдém, мóже, клáсти варiти.* **2.** Вішати, вивішувати: *Натáля кладé фіранкi 'Натáля вiшає на вiкна тюль'.* **3.** Будувати. ■ **класти хату** – будувати хату. **4. перен.** Призначати. ■ **клáсти (склáсти) цiну** (кому, чому) – торгуватися, призначати цiну при купiвлi-продажу чого-небудь; ■ **не склáсти цiну** – а) (собi або комусь iншому) бути про себе або про когось надто високої думки; б) (чому) призначати надто високу цiну за товар.

КЛÉПАЛО [к'лепало], **-а, с.** Дитячий дерев'яний пристрій-iграшка: дощечка з ручкою внизу i дерев'яним молоточком, який рухається вгорi дощечки. Уживається для видавання звукiв шляхом биття молоточка по дощечцi.

КЛЕПÁТИ [кле'пати] *дієсл., недок.* Вирiвнювати i гострити лезо коси, б'ючи по ньому.

КЛÉПКА [к'лепка], **-и, ж., заст.** (мiра кількостi) 15 снопiв.

КЛЕПТАТИ [кле'п'тати], **КЛИПТАТИ** [кли'п'тати] *дієсл., недок.* Настiйливо повторювати одне й те ж протягом тривалого часу; втовкмачувати кому-небудь щось, часто переконувати кого-небудь, спонукуючи до чого-небудь: *Та ми йому дóма весь чьис клéпчем, абi він дáлі вчiвсi, а він не хóче.*

КЛÉЦОК [к'лецок], **-цка, ч.** Товсте полiно або невеликий за довжиною вiдрiзаний кусок стовбура дерева.

КЛСКÁТИ *див.* **КЛКÁТИ.**

КЛСКНУТИ *див.* **КЛКÁТИ.**

КЛЄСТИ *див. КЛЬЙСТИ.*

КЛИВЄЦ [кли'вєц], **-вцьї**, ч. Молоток.

КЛІКАТИ [к|ли'кати] *дієсл., недок.* **1.** Кликати; окликати. **2.** Запрошувати: *Менé трéба клікати на маліни, на суніці* [на спільне збирання ягід малини, суніці у лісі – Авт.]. **3.** **клікати робіти гóлубці** – запрошувати допомагати готувати гóлубці (страва, *див. ГÓЛУБЦІ*) на весілля. Оскільки приготування голубців як весільної страви (їх треба наробити велику кількість) – трудомістке заняття, то за кілька днів до весілля для допомоги кухарці (спеціально винайнятій за плату жінці) запрошуються жінки-родички і досвідчені жінки з найближчого оточення. Це дуже почесна функція, факт запрошення – привід для гордості (бо цим автоматично визнається, що жінка – добра господиня і вмє варити), про це потім згадують упродовж років. Якщо котрись жінку із родини не запросили (а вона на це сподівалася), то вона може навіть образитися. Після закінчення роботи і приготування страви запрошених жінок пригощають алкогольними напоями і закускою за спільним столом. **3.** Запрошувати на весілля: *Тебé вжé клікали на висіль?* **4.** Називати; називати на ім'я: а) *Кáбан Тетяна, клічут Тáці, по-вўличному Ю́ська, бо її ма́ма називáлисі Ю́ська*; б) *Від Катері́на це кáжут Катері́нка. То вжé та́гі дрібніше клічут.* *Див. це ЗАКЛІКАТИ, ПОКЛІКАТИ.*

КЛИН¹ [клин], **-а**, ч. **1.** Загострений з одного кінця шматок дерева. **2.** *перен.* Шматок поля у вигляді клина. **♦ Приказка: Якúй дуб – такúй клин, якúй ба́тько (та́то) – такúй син.** За значенням відповідає приказці: **Яблуко від яблуні недалеко котиться.**

КЛИН² [клин], **-а**, ч. Риба-хижак (як і щука).

КЛИПТАТИ *див. КЛЕПТАТИ.*

КЛКАТИ [кл'ікати], **КЛЬИКАТИ** [кл'и'кати], **КЛЄКАТИ** [кл'є'кати] *дієсл., недок.*, **КЛКНУТИ** [кл'ік'нути], **КЛЬИКНУТИ** [кл'и'к'нути], **КЛЄКНУТИ** [кл'є'к'нути] *док.* Ставати на коліна. Те саме, що **ВКЛКАТИ.**

КЛКНУТИ *див. КЛКАТИ.*

КЛНЧЄТИ *див. КЛНЧЬЙТИ.*

КЛНЧЙТИ *див. КЛНЧЬЙТИ.*

КЛНЧЬЙТИ [кл'ін'ч'йти], **КЛНЧЙТИ** [кл'ін'чити], **КЛНЧЄТИ** [кл'ін'ч'єти] *дієсл., недок.* Стояти навколішки.

КЛІПАТИ [кл'іпати] *дієсл., недок.*, **КЛІПНУТИ** [кл'іпнути] *док.* (повіками) кліпати.

КЛІПНУТИ *див. КЛІПАТИ.*

КЛЩ [кл'ішч], **-а**, ч. Кліщ.

КЛОНЙТИ [кло'нити] *дієсл., недок., перен.* Схиляти. **3.** **клоніти на сон** – (внаслідок дощової погоди, перевтоми і т. ін.) схиляти на сон (до сну); те саме, що **ломіти на сон.**

КЛЮПТ [к'лоп'іт], **-поту**, ч. **1.** (неспокій, хвилювання, зумовлені чим-небудь; турбота, тривога) клопїт. **3.** **ма́ти клопїт** (з ким, з чим) – мати зайву

турботу, неприємність, неспокій; ♦ **не мала баба клопоту** – купила поросля – про справу, яка викликала дальші проблеми, при цьому мовець мав можливість цих проблем уникнути, якби не взявся до виконання цієї справи. **2.** (заняття, справа, робота, пов'язані з труднощами щодо їх виконання, здійснення) клопіт.

КЛУБ¹ [клуб], -а, ч. Верхня частина стегна людини. *Наз. мн. клуби: Мені ніні так клуби болять!*

КЛУБ² [клуб], -у, ч., *заст.* (у часи колгоспу – приміщення для розваг, концертів, показу кіно, різних зібрань жителів села) клуб. Тепер – Народний дім: *Як вони зачъили бітисі коло клубу, то всі люди дивилисі на то, як на якесь цудо.*

КЛЫКАТИ *див. КЛКАТИ.*

КЛЫКНУТИ *див. КЛКАТИ.*

КЛЫЎСТИ [к'л'юсти], **КЛЄСТИ** [к'л'єсти] *дієсл., недок.* (кому) клясти (кому), проклинати (кого). *Див. ще ПРОКЛИНАТИ.*

КЛЫТЬБА [к'л'ит'ба], -у, ж. Прокльони. *Див. ще ПРОКЛІН.*

КЛЬОЦ [к'л'оц], -а, ч. Кругла, товста колода дерева, що має три і більше метрів. *Див. ще КРУГЛЫК.*

КЛЬОЦОК [к'л'оцок], -ца, ч. **1.** Коротка, товста колода дерева. **2. перен.** Товста, добре вгодована дитина або свійська тварина (напр., пес).

КЛЮВАТИ [к'л'ювати] *дієсл., недок.* **1.** Клювати: *Маю два когуті. Але не мірітсі між собов. Як оден хоче попарувати курку, то другий його відганьйи, клює.* **2. перен.** Мучити когось постійними докорами.

КЛЮЧ [к'л'уч], -у́, ч. Ключ: а) – *Де ти ключ лиши́ла? – Знадвору, на підвіконнику, коло кухні;* б) *Мені треба ключів від тих парадних двирей.* **Ор. мн: ключьма, ключема** (залишок двоїни).

КЛЮ́ЧКА [к'л'учка], -и, ж. Дерев'яна палиця (довжиною приблизно один метр, але не менше 80 см), із загнутих кінцем (довжина загнутого кінця приблизно 15 см), яку використовували для того, щоб витягати (висмикувати) порцію сіна з копиці або з іншого місця, де воно зберігалось, оскільки сіно при тривалому зберіганні спресовується і витягнути порцію сіна руками складно. Ключку запихали в копицю чи в інше місце, зачіпали загнутих кінцем порцію сіна, тягнули її і таким чином витягали сіно. Ключку могли виготовляти з деревини, яка не була крихкою (наприклад, використовували граб, бук, ліщину; з сосни не робили, бо вона крихка). Ключку з довшою ручною використовували також для того, щоб нагнути гілку плодового дерева (наприклад, яблуні, груші, вишні тощо) при збиранні врожаю.

КЛЯ́МКА [к'л'амка], -и, ж. Ручка у замку дверей: *Чуєш, як він таракє клямок?*

КЛЯ́СА [к'л'аса], -и, ж. **1. заст.** Шкільний клас. **2.** Клас, високий рівень. **■ перша кляса** (про високоякісно зроблену річ, якісний товар і т. ін.) – *виг. Першокласно! Люкс!*

КЛЯ́ЧИН [к'л'ачин], -ого, ч. Вл. н.: інд. і род. вуличне прізвисько.

КЛЯ́ЧИ [к'л'ач'і], -і, ж. Вл. н.: інд. і род. вул прізвисько. Син – **Кля́чин**, дочка, невістка – **Кля́чі, Кля́чина.**

КМІН [км'ін], -у, ч. Кмин.

КНИГОВОДИТИ [книго'водити] дієсл., недок. Вести записи, облік у розрахункових книгах: *Мій тато лише книговодив, а керували там йінчі.*

КНІЖКА [к'нижка], -и, ж. Книжка: *Я з нуду перечитала всі книжки, що були в його шафі.*

КНИЖІСКО [кни'жиско], -а, с. Грубезна, важка або велика форматом книга.

КНЯЖНА [кн'ажна], -и, ж. Княжна.

ЛІТЕРАТУРА

Осташ Р., *Із життя сучасних українських прізвиськ. 3* [в:] *Діалектологічні студії. 6: Лінгвістичний атлас – від створення до інтерпретації*, відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей, Львів 2006, с. 293–302.

LEXIS OF STRYHANTSI VILLAGE AS ОБЄКТ OF LEXIKOGRAPHICAL PROCESSING. К.2 (Капітанка – княжна)

New approaches to lexicographical processing of modern speech lexis of residents of a separate village are suggested in the article. Onyms along with appellative lexis are introduced into the vocabulary (surnames, street nicknames, microtoponyms). Common phrases are also presented in addition to idioms. The dialect of the village of Stryhantsi of Tysmenytsya district, Ivano-Frankivsk region was chosen as the subject of the research. The article contains the second part of lexemes that begin with **К** letter (**Капітанка – княжна**). Each dictionary entry provides the maximum number of example – quotations in the vernacular dialectal speech, in particular, in the meanings which may differ from the meanings of the given lexeme in the literary language. Some lexemes are of a considerable interest for those researching historical grammar of the Ukrainian language. Common phrases are also presented in addition to idioms.

Key words: dialectology, lexicography, phraseology, dialectal speech, dialect, the village of Stryhantsi.